

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2006. május 10.

TÖRTÉNELEM

**EMELT SZINTŰ ÍRÁSBELI
ÉRETTSÉGI VIZSGA**

**JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI
ÚTMUTATÓ**

OKTATÁSI MINISZTERIUM

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot a vizsgázó által használt színűtől eltérő színű tollal javítsa az alábbiak szerint!

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√
3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz	[]
4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás)	_____
5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás)	_____
6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás)	~~~~~
7. Nyelvhelyesség (aláhúzás)
8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás)	=====

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba írja be a tanuló által elért összes/teljes pontszámot!**

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozat(ok)ra!

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válaszelemeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válaszelemektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítókulcsban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem:	0,5 vagy 1 pont (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint)
Rossz válasz:	0 pont
Hiányzó válasz:	0 pont

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszelemből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 1-1 pont adható;
- ha 1 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 0,5-0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél stb.) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal. (Ezért ezeknél a feladatoknál a megoldások „Pl.:”-val kezdődnek.)

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz-hamis), ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza az elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet ír, akkor a beírás sorrendjében kell értékelni.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad!

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **négy** feladat értékelhető:

mégpedig **kettő rövid** és **kettő hosszú** feladat, amelyek közül mindegyik **más-más korszakra**, legalább kettő a **magyar** történelemre és egy az **egyetemes** történelemre vonatkozik.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén:**

Ha *négy feladatot oldott meg* a tanuló, de helytelenül választott a korszakok, a feladat-típus stb. vonatkozásában, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyikben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontveszteség éri;
- azt az egy (kettő vagy három) feladatát kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló *négynél több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van négy olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 16., 17., 20. vagy 14., 16., 17., 20.).

Ha a tanuló *négynél több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és nincs *négy* olyan feladata, amely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, mely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 16., 19., 22.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés**,
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség**.

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához:

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni:

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A tématarítás, a lényeg kiemelése: lényegre törően a feladatban felvetett problémára koncentrál-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a probléma szempontjából?
- Műveleti sokszínűség és eredményesség: használja-e a forrásokat, és tud-e lényeges megállapításokat, következtetéseket tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértésre** adható 4 vagy 8 pontból elért-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozza ki, és használja a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7–8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

4–6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2–3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozza ki, és használja a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

b) A műveletek és a tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők föltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik. Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és tartalmak pontszámának is meg kell egyeznie. Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni:

A „Műveletek” (M) pontozása

2 pont akkor adható, ha a vizsgázó által elért hozzá tartozó tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).
--

1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).
--

0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.
--

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők.

A tartalmi elemeknél szereplő példák (Pl.) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszelemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, hogy ha csak az egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszelemeknél – különösképpen a felsorolásnál és következtetéseknél – másfajta jó kombináció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha a válasz megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg, és/vagy említ az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.

1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges, nem a legjellemzőbb adatot, következtetést, megállapítást tartalmaz az elemzés.

0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása**A problémamegoldó (rövid) feladatoknál**

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.
1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.
0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7–8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.
4–6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.
2–3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl.: a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.
1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.
0 pont akkor adható, ha a válasz vázaltszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat a lap üres helyein befejezhető, és ez a válaszelem is és értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2–3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4–5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Legalább kétszer olvassa el a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám (**3** és **4**) segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni!
8. Számítsa ki a négy esszéfeladatban elért **összesített vizsgapontszámot!** Ha az összesített vizsgapontszám nem egész szám, akkor 0,5-re végződő eredménynél nem kell kerekíteni, 0,5 alatt lefelé, 0,5 fölött pedig felfelé kell kerekíteni! (Pl.: 27,5 pont: nem kell kerekíteni, 27,3 = 27 pont, 27,7 = 28 pont.)

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért – korábban esetleg már kerekített – pontszámokat!

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	6	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	8	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	28	
	OSZTÓSZÁM 4	
Vizsgapont	7	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	6	
Források használata	10	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	12	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	48	
	OSZTÓSZÁM 3	
Vizsgapont	16	

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK

1. feladat: Ókori keleti civilizációk (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont.)

Sorszám	Az állam neve	A fogalom betűjele
1.	Sumer/Mezopotámia/Babilonia	B)
2.	Kína	A)
3.	India	D)
4.	Izrael/Zsidó állam	C)

2. feladat: A rendi állam működése (Összesen 3 pont.)

a)

1. ábra: Franciaország (0,5 pont)

2. ábra: Anglia (0,5 pont)

b) **1. ábra:** harmadik rend / polgárság **2. ábra:** Lordok háza (Elemenként 0,5 pont)

c) A király és a rendek együttműködése, *vagy* együttes hatalomgyakorlása. (Pl.: törvényhozás, adók megszavazása, döntés háború kérdésében.) (1 pont)

3. feladat: Középkori magyar királyság (Összesen 4 pont.)

a) (Elemenként 0,5 pont.)

1. Hamis

2. Igaz

3. Igaz

4. Hamis

b) A magántulajdon védelme *vagy* megszilárdítása. (1 pont)

c) A feudális viszonyok kiépítése. (1 pont)

4. feladat: Felvilágosodás elvei (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont.)

a) hatalommegosztás elve *vagy* három hatalmi ág

b) népfelség elve *vagy* népszuverenitás *vagy* a hatalom forrása a nép

c) szabadkereskedelem *vagy* szabadverseny

d) (nép)képviselő elve *vagy* választott törvényhozás *vagy* parlamentáris rendszer

5. feladat: Bocskai István végrendelete (Összesen 5 pont.)

a) a(z) (ún.) 15 éves háború

b) Pl.: mert Magyarország idegen hatalmak (török, illetve Habsburg) megszállása alatt van *vagy* nem önálló az ország *vagy* hogy támogassa a magyar rendi törekvéseket.

c) hajtók

d) székely

e) katonáskodás

6. feladat: Francia polgári forradalom (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont.)

a) abszolút monarchia

b) rendek *vagy* felvilágosult nemesség és polgárság

c) király *vagy* kormány

d) alkotmányozó

e) köztársaság

f) jakobinusok

7. feladat: A dualizmus gazdasága (Összesen 5 pont.)

- a) 3.; 4. (Elemenként 0,5 pont.)
- b) Pl.: biztosította a profitot a befektetőknek, *vagy* ez tette lehetővé a kedvező feltételek mellett történő kölcsönfelvételt, *vagy* lehetővé tette 150 millió franknyi kölcsön felvételét 50 évre. (1 pont)
- c) 1890-es évtized (1 pont)
- d) Pl.: gépipar, kohászat, fafeldolgozó ipar (Elemenként 0,5 pont.)
- e) Baross Gábor (1 pont)

8. feladat: A XX. századi gazdaság (Összesen 3 pont.)

- a) Pl.: gazdasági válság vagy túltermelési válság (0,5 pont)
- b) (Elemenként 0,5 pont.)
 - 1. a gazdaság(ba)
 - 2. konjunktúrát *vagy* munkahelyeket
 - 3. termelés *vagy* piac
- c) Pl.: a válságok elkerülése miatt, *vagy* a piac szabályozása (tervszerű gazdálkodás) érdekében, *vagy* „ördögi kör” alakul ki: a munkanélküliség tovább szűkíti a vásárlóerőt, ami újabb munkahelyek megszűnéséhez vezet. (1 pont)

9. feladat: A két háború közötti Magyarország (Összesen 4 pont.)

- a)
 - 1. Nő az elemi és a középiskolát végzettek aránya. (0,5 pont)
 - 2. Pl.: Klebelsberg Kunó oktatáspolitikája 1922–31, *vagy* tantervek építése és tanítói állások létrehozása, *vagy* analfabétizmus megszüntetése. (1 pont)
- b)
 - 1. Az értelmiségi pályákon és a mezőgazdaságban. (0,5 pont)
 - 2. Pl.: a mezőgazdasági (paraszti) sorból nehéz volt az anyagi és kulturális hátrányok miatt kiemelkedni (társadalmi státust váltani). (1 pont)
Pl.: az értelmiség bizonyos pályákon gyakorlatilag újratermelte magát (kaszatosodott), *vagy* Trianon után az elcsatolt területekről beáramló értelmiség túlkínálatot okozott, *vagy* a közép- és felsőfokú oktatás intézményrendszere szűk volt és drága. (1 pont)

10. feladat: A kommunista diktatúra Magyarországon (Soronként 1 pont, összesen 4 pont.)

- a) Hamis Pl.: nincs hagyománya sem a pánszlávizmusnak, sem az ortodox egyháznak; *vagy* az országban nem félték a német agresszió újraéledésétől.
- b) Igaz Pl.: Magyarországot megszállta a szovjet hadsereg, *vagy* SZEB jelenléte, *vagy* Belügyminisztérium felügyelete, *vagy* ÁVO (ÁVH) tevékenysége.
- c) Igaz Pl.: az összes fontos személyi és hatalmi kérdés a Kremlben dőlt el (pl.: Nagy Imre 1953-as miniszterelnöki kinevezése is), *vagy* a moszkovitáknak nevezett kommunisták párton belüli előretörése.
- d) Igaz Pl.: 1949-re gyakorlatilag a kommunista ideológia vált egyeduralgoddá (pl. a politikai életben, hivatalos közbeszédben, tudományban, irodalomban), *vagy* utalás a kialakuló személyi kultuszra, Rákosira.

11. feladat: Észak–Dél (Összesen 4 pont.)

- a) (Elemenként 0,5 pont.)
Karikatúra: Pl.: a (gazdag) Észak kihasználja („kicsavarja”) a (szegény) Délt.
Diagram: Pl.: folyamatosan nő a világ lakossága, ezen belül az ázsiai és az afrikai kontinensen élők létszáma nő a legdinamikusabban, *vagy* utal arra, hogy Európa és a fejlett világ lakossága csökken.

- b) Pl.: mindkét rajz arra a problémára utal, hogy miközben erőteljesen nő a déliek létszáma, az északiak rendelkeznek a fogyasztási javak többségével, *vagy* a gazdasági javak többsége egy fogyó kisebbség kezében van. (1 pont)
- c) Pl.: éhínség, migráció, adósságválság, terrorizmus, humanitárius katasztrófák, környezetvédelmi problémák. (Elemenként 1 pont.)

12. feladat: Országgyűlési biztos (Összesen 3 pont.)

- a) A (Magyar Köztársaság) Alkotmányán *vagy* alaptörvényen. (0,5 pont)
- b) adatvédelmi biztos (0,5 pont)
- c) bárki (0,5 pont)
- d) kétharmados többséggel (0,5 pont)
- e) Az állampolgárt védi az állammal szemben. (Elemenként 0,5 pont.)

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK**13. Keleti és nyugati kereszténység (rövid)**

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó a keleti és a nyugati kereszténység eltérő jellemzőit és az egyházszakadás okait mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. liturgikus különbségek, egyház és állam kapcsolata).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Megállapítja, hogy az egyházszakadás 1054-ben következett be, de az eltérő fejlődés már korábbi jelenség, és utal a keleti és nyugati kereszténység elhelyezkedésének földrajzi vonatkozásaira (Róma, Bizánc stb.).	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (püspök, császár, keleti és nyugati kereszténység stb.), illetve helyesen alkalmazza a témához tartozó szakkifejezéseket (pápa, pátriárka, zsinat, ortodox egyház, cölibátus stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: felismeri, hogy a keresztény királyságokban a világi és az egyházi hatalom összekapcsolódott, és megállapítja, hogy Keleten a császári és az egyházvezetői hatalom egy kézben összpontosult, míg Nyugaton az egyházfő (a pápa) és a világi uralkodó (a német-római császár) között hatalommegosztás érvényesült. T Pl.: rögzíti a keleti és a nyugati egyház fő különbségeit (liturgia, eltérő tanok, különböző függőségi viszonyok stb.), és megállapítja, hogy az 1054-es szkizma döntő lökést adott a keleti és a nyugati egyház különbözősége erősödésének.	0–6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó bemutatja a keresztény egyház eltérő fejlődésének sajátosságait (keleti és nyugati), hátterét és következményeit. T Pl.: rögzíti, hogy Nyugaton a XI–XII. századot meghatározta a pápaság–császárság küzdelme, és megállapítja, hogy a vetélkedés valójában a világi hatalom birtoklásáért folyt. T Pl.: felismeri, hogy az ortodox egyház számos kérdésben eltérő álláspontot képviselt (pl. elveti a szentháromság tanát, nincsen kötelező papi nőtlenség), és megállapítja, hogy ezek a különbségek is hozzájárultak a két egyházi irányzat harcához. T Pl.: felismeri, hogy a nyugati kereszténység egyszerre folytatott küzdelmet a hatalomért Bizánccal és a német császárral, és megállapítja, hogy e küzdelem célja egyrészt az egyház függetlenségének megőrzése, másrészt a világi hatalmi befolyás kiterjesztése volt.	0–8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

14. A középkori gazdaság és kereskedelem (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően a középkori gazdaság és kereskedelem jellemzőit mutatja be.</p> <p>A válasz lényegre törően ismerteti a gazdaság és a kereskedelem főbb jellemzőit, a bekövetkezett változások sajátosságait.</p> <p>Az elemzés feltárja a gazdaság átalakulása és a kereskedelem fejlődése közötti összefüggéseket (pl. az ipar fejlődése, a kereskedelmi utak kibővülése).</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket von le és fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Felismeri a XI–XIII. és a XIV–XV. századi Európa legfontosabb gazdasági centrumait, és utal a meghatározó kereskedelmi kapcsolatok földrajzi vonatkozásaira (levantai kereskedelem, a Hanza-szövetség stb.).</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános és a korszakra vonatkozó konkrét történelmi fogalmakat.</p> <p>T Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat (ipar, kereskedelem, gazdaság, árucseré, piac, pénzgazdálkodás stb.).</p> <p>T Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat (pl. Hanza-városok, levantei kereskedelem, Champagne, bankház, Fuggerek stb.).</p>	0–6
Források használata	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: felismeri a XI–XIII. század jelentősebb gazdasági központjait, valamint azt, hogy a Hanza-szövetség és a levantei kereskedelem révén luxuscikkek, fűszer, posztó, só és bor került Európa keleti felére és a Közel-Keletre, s megállapítja, hogy ezekért cserébe nyersanyag érkezett Európa nyugati részére.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a XI–XIV. század folyamán a tengeri kereskedelmi útvonalak mellett a szárazföldi kereskedelem is meghatározó volt, és megállapítja, hogy ennek révén különféle ásványkincsek és nemesfém árucseréjére is sor került.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy az ipari központok elsősorban Nyugat-Európában helyezkedtek el, és megállapítja, hogy a kereskedelemben jelentős szereppel bírtak a különböző észak-olasz és német bankházak, melyek ezzel óriási haszonra tettek szert.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a XV. század folyamán az északi-tengeri és a földközi-tengeri távolsági kereskedelem összekapcsolódott, és megállapítja, hogy a változások eredményeként az európai gazdaság kiteljesedett, és a távolsági kereskedelem szervezettebben, hatékonyabban működött.</p>	0–10
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja a gazdasági változások, valamint a helyi és a távolsági kereskedelem összefüggéseit.</p> <p>T Pl.: rögzíti, a kereskedők is létrehozták a maguk sajátos céheit (guilde), és megállapítja, hogy ezen érdekvédelmi szervezetek mellett a bankszféra fejlődése is feltétele volt a sikeres távolsági</p>	0–12

	<p>kereskedelemnek.</p> <p>T Pl.: megemlíti, hogy az országok bel- és külkereskedelmében komoly szerepet játszottak a vásárok, ahol nagy mennyiségben cserélt gazdát a gyapjú, a bőr, a posztó, a lenszövet, a különböző fémtárgyak és a gabona, és megállapítja, hogy a vásárhelyek egy része ipari központtá vált.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a távolsági kereskedelem az egymástól távol eső területek eltérő termelési adottságain alapult, és megállapítja, hogy Velence, Genova és Pisa kereskedői bonyolították a Közel-Keletet Dél-Európával összekötő ún. levantei kereskedelmet, <i>vagy</i> rögzíti, hogy Lübeck és Hamburg vezetésével a Hanza-szövetség Londontól a flandriai városokon át egészen Novgorodig bonyolított árucserét, s ezzel egész Észak-Európa kereskedelmére döntő befolyással volt.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a Közel- és Távolsági-Kelet felé irányuló kereskedelem jelentősége a XIV–XV. században csökkent, és megállapítja, hogy ennek oka a tatár és az oszmán-török előrenyomulás.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

15. Az I. világháború utáni világgazdaság (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően a világgazdaság átrendeződését mutatja be az első világháború végétől 1929-ig.</p> <p>A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal, pl. a háború gazdasági következményei, a gazdaság talpra állítása nemzetközi összefogással, kölcsönökkel valósul meg.</p>	0–4
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Felismeri, hogy a világháború után a gazdasági fejlődés centruma Európából Észak-Amerikába tevődött át, és utal arra, hogy a konszolidáció és fellendülés az 1920-as évek elejétől az 1929-es gazdasági világválságig tartott.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat (világháború, fejlődés, termelékenység stb.), illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó szakkifejezéseket (konjunktúra, védővámok, motorizáció, futószalag-termelés stb.).</p>	0–4

Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a világ ipari termelése eltérő mértékben, de mindenütt nőtt, és megállapítja, hogy az ipari termelés növekedése azért a Szovjetunióban volt a legdinamikusabb, mert fejlettebb szintről indult, <i>vagy</i> arra utal, hogy az USA gazdasági növekedése kimagasló, hiszen magas fejlettségi szintről indul.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az újonnan létrejött kelet-közép-európai kisállamok lehetőségei a piacok szétaprózódása miatt romlottak, és megállapítja, hogy ezzel is magyarázható mind Németország, mind Európa gazdasági fejlődésének relatív lelassulása. <i>Vagy</i> rögzíti, hogy új iparágak jelentek meg, és megállapítja, hogy a termelékenység növekedésében nagy szerepe volt a szabványosításnak, a futószalag-termelésnek stb.</p>	0–6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja a gazdasági átalakulás hátterét, és utal az 1920-as évek világgazdasági eredményeire.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a világgazdasági fejlődés – eltérő mértékben – az egész világon éreztette hatását; megváltozott az egyes szektorokban foglalkoztatottak aránya, az ipar és a kereskedelem javára, és megállapítja, hogy a legnagyobb változás (motorizáció), fejlődés az USA-ban ment végbe, hiszen nem érintette közvetlenül a háború, illetve az antant legnagyobb hitelezője volt.</p> <p>T Pl.: megemlíti, hogy a világháború utáni gazdasági talpra állásban jelentős szerepe volt a nemzetközi összefogásnak, a kölcsönöknek, és utal arra, hogy a kölcsönökből még Németország is részesült, azzal a céllal, hogy a háborús jóvátételt fizetni tudja.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az új iparágak (vegyipar, repülőgépgyártás, konzervipar stb.) létrejötte is szerepet játszott a világgazdaság fejlődésében, és megállapítja, hogy az egész világgazdaságot instabillá tette, hogy Németország és a Szovjetunió más-más szempontok miatt, de nem kapcsolódott be a nemzetközi munkamegosztásba.</p>	0–8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

16. Háborúellenes diplomácia (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően az 1930-as évek második felének háborúellenes erőfeszítéseit mutatja be.</p> <p>A válasz lényegre törően ismerteti a diplomáciai események hátterét, és bemutatja az angol, francia és német külpolitikai törekvéseket.</p> <p>Az elemzés feltárja a német külpolitikai törekvések sikerei és az európai diplomáciai eredménytelenség közötti összefüggéseket</p>	0–8

	(pl. Hitler törekvéseinek félreismerése, a győztes államok „rossz lelkiismerete”, a háborúellenes közhangulat szerepe). A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.	
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy 1933. (január 31.), a náci hatalomátvétel után Németország felrúgta a békeszerződés előírásait, és az angol és francia politika gyengesége révén Hitler diplomáciai úton sikereket ér el, illetve területeket szerez (Ausztria és Szudéta-vidék).	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen használja az általános és a korszakra vonatkozó konkrét történelmi fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (diplomácia, békeszerződés, jóvátétel, revízió, felfegyverkezés stb.). T Szakszerűen használja a korszakhoz kapcsolódó konkrét történelmi fogalmakat (polgárháború, náci veszély, lakosságcsere, Népszövetség, megbékélési politika stb.).	0–6
Források használata	M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl.: felismeri, hogy a náci Németország létrejöttének pillanatától kezdve agresszív külpolitikát folytat, és megállapítja, hogy ennek sikerességében szerepet játszik a nyugati hatalmak diplomáciai felkészületlensége és Hitler szándékainak félreértelmezése. T Pl.: rögzíti, hogy az angol diplomácia (Attlee és Chamberlain) megbékélési politikát folytatott, és megállapítja, hogy ennek nyomán Németországnak számos engedményt tettek (Anschluss és München). T Pl.: felismeri, hogy Franciaország Nagy-Britanniával szövetségben szintén a háború elkerüléséért szállt síkra, és megállapítja, hogy ebben a belpolitikai élet bizonytalansága és a háborúellenes közhangulat, illetve a Népszövetség gyenge színvonalú működése is szerepet játszott. T Pl.: rögzíti, hogy a müncheni egyezmény Hitler számára jelentős politikai sikert és területi terjeszkedést eredményezett, és megállapítja, hogy ezzel igazolta országon belül és országhatáron kívül is az erőpolitikáját.	0–10
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó feltárja, hogy a náci Németország miért jelentett veszélyt Európa biztonságára nézve. T Pl.: felismeri, hogy az igazságtalan versailles-i békeszerződések és a világgazdasági válság következményeként szélsőséges erők kerültek hatalomra Európa több országában, és megállapítja, hogy ezek többségükben a békeszerződések revízióját követelték. T Pl.: rögzíti, hogy Hitler jól használta ki a francia és az angol diplomácia gyengeségét, és megállapítja, hogy ez több esetben (pl. spanyol polgárháború) politikai és katonai sikereket eredményezett Németország számára. T Pl.: felismeri, hogy a német veszélyt csak kevesen ismerték fel Nyugat-Európában (pl. Churchill), és megállapítja, hogy az USA elzárkózási politikája is hozzájárult Hitler sikereihez. T Pl.: felismeri, hogy a müncheni egyezmény Csehszlovákia fel-	0–12

	osztásához vezetett, és megállapítja, hogy Csehország bekebelezése után elkerülhetlenné vált a nyugati hatalmak és Németország összeütközése. T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival alátámasztja, kiegészíti elemzését.	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

17. Nagy Lajos uralkodása (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az 1351-es törvények rendelkezéseit és annak háttérét mutatja be. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal, pl. az új rendelkezések (kilenced beszede, „egy és ugyanazon nemesség” meghirdetése) miatt szolgálták a köznemesség érdekeit.	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Megállapítja, hogy Nagy Lajos 1342–82 között az Anjou-ház második tagjaként uralkodott, és utal arra, hogy ebben az időszakban a legnagyobb kiterjedésű a középkori Magyar Királyság.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (nemesi jogok, öröklés, jobbágyság stb.), illetve helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó szakkifejezéseket (Aranybulla, ősiség törvénye, kilenced törvény, bárói liga stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti, hogy az 1351-es törvények megerősítik az Aranybullát, és megállapítja, hogy a változások a köznemesség érdekét és a királyi hatalom megerősödését szolgálták. T Pl.: felismeri, hogy az ősiség törvénye és a kilenced kötelező beszede elrendelése a köznemesek gazdasági érdekeit szolgálta, és megállapítja, hogy a király ezekkel az intézkedésekkel a bárói ligával szemben saját támogatóit erősítette.	0–6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó feltárja az 1351-es törvény jelentőségét Nagy Lajos és a köznemesség szempontjából. T Pl.: felismeri, hogy Károly Róbert uralkodása alatt egy új nagybirtokos réteg alakult ki (bárói liga), amely egyre inkább a királyi hatalom korlátjává vált, és megállapítja, hogy a köznemesség	0–8

	<p>megerősítése az 1351-es törvény révén ennek ellensúlyát jelentette.</p> <p>T Pl.: megemlíti, hogy az ősiség törvénye megszüntette az addigi szabad végrendelkezési gyakorlatot, és megállapítja, hogy ez ugyanakkor elejét vette a nemesi birtokok elaprózódásának.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a kilenced törvény egységessé tette a jobbagság terheit, és megállapítja, hogy az „egy és ugyanazon szabadság” elve is a köznemesek érdekét szolgálta, hiszen jogilag egyenrangúvá tette őket a bárói liga tagjaival.</p>	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

18. Buda ostroma (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően Buda 1686-os ostromát, s annak az előzményeit és következményeit mutatja be.</p> <p>A válasz lényegre törően ismerteti a visszafoglalás sikerének jelentőségét (pl. ez a kereszténység utolsó közös összefogása a török ellen) és következményeit.</p> <p>Az elemzés feltárja Buda visszafoglalásának hazai és nemzetközi összefüggéseit (pl. a Szent Liga szerepét, a magyar részvétel jellemzőit, a pozsonyi országgyűlési határozatokat).</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Megállapítja, hogy Buda 1686-os visszafoglalását Bécs 1683-as ostroma előzte meg, és utal a hadjárat térbeli lefolyására (az ország középső részének visszafoglalására, esetleg a zentai csatára).</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat (ostrom, hadművelet, várháborúk, nemzetközi összefogás stb.).</p> <p>T Használja a témához tartozó fogalmakat (Szent Liga, ellenállási záradék stb.).</p>	0–6
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy Bécs ostroma után széles körű nemzetközi összefogás bontakozott ki a török kiűzésére Európából, és megállapítja, hogy ez összefüggött a megváltozott európai hatalmi helyzettel.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy Buda visszafoglalásában számos német fejedelemség katonai ereje vett részt (pl. bajor, sváb), és megállapítja, hogy a sikeres együttműködésben jelentős szerepe volt Lotaringiai Károlynak és Miksa Emánuelnek.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a Szent Ligának nem volt része önálló ma-</p>	0–10

	<p>gyar hadsereg, de megállapítja, hogy az ostromban számos magyar katona is harcolt.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az 1687-es országgyűlésen a magyar nemesség beleegyezett a szabad királyválasztás eltörlésébe, és megállapítja, hogy ennek csak formális jelentősége volt, mert az elv már korábban sem érvényesült.</p>	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja Buda, illetve az ország felszabadításának katonai és politikai előzményeit és következményeit.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy az orosz–török háború után a törökök 1683-ban utoljára kísérelték meg Bécs bevétele, és megállapítja, hogy ehhez óriási erőket mozgósítottak, de erőfeszítéseiket nem koronázta siker.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a Szent Ligába tömörült államok együttes katonai erejére volt szükség a török legyőzésére, és megállapítja, hogy e széles körű nemzetközi összefogás a Habsburg Birodalom közép-európai jelenlétét erősítette meg.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy az 1687-es országgyűlésen a nemesség lemondott az Aranybulla ún. ellenállási záradékáról is, és megállapítja, hogy ez kedvező feltételeket teremtett az udvar központosító (abszolutista) törekvéseinek.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a XVII. századra az európai seregek szervezetsége és technikai felszereltsége (pl. tüzérség) felülmúlta a törököt, és megállapítja, hogy a sikeres hadjáratban ez is fontos szerepet játszott.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0–12
Megszerkeszttség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

19. Nemzetiségi törekvések a Habsburg Birodalomban (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó a Habsburg Birodalom nemzetiségi helyzetét, illetve az itt élő nemzetiségek nemzeti törekvéseit mutatja be.</p> <p>A válasz a források segítségével lényegi összefüggésekre utal (pl. a nacionalizmus eszméjének terjedése és a nemzetiségi törekvések kibontakozása).</p>	0–4
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Megállapítja, hogy a Habsburg Birodalom a XIX. század első felében a közép-európai térség vezető nagyhatalma, melyben számos nemzetiség él, sok esetben területileg is egy tömbben.</p>	0–4

Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat (terület, nyelv, kultúra, nemzet stb.), illetve helyesen alkalmazza a témához tartozó szakkifejezéseket (nacionalizmus, illír mozgalom, nemzetiségi igazgatás stb.).</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a XIX. század első felében a nemzeti összetartozás gondolata, eszméje egyre népszerűbbé vált, és megállapítja, hogy ez a Habsburg Birodalom belső problémáinak felszínre kerülését eredményezte.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a különféle nemzetiségek önállóságuk érdekében (nyelvhasználat, saját kultúra) egyre radikálisabb követelésekkel léptek fel, és megállapítja, hogy ezek gyengítették a birodalom belső kohézióját, és Magyarország vonatkozásában keresztették az önálló magyar elképzeléseket.</p>	0–6
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó bemutatja a birodalmon belüli nemzetiségi probléma összetett jellegét, és elemzi ennek következményeit.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a nacionalizmus eszméjének térhódítása nyomán a nemzeti kultúra megeremtése (irodalom, színház, nyelv-művelés, néphagyományok gyűjtése stb.) egész Európában tendenciaként érvényesült, és megállapítja, hogy e folyamatok következményeként számos többnemzetiségű birodalomban megerősödtek a nemzetiségi (önállósodási) törekvések.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a korszakban a birodalmon belül a magyar nemzeti törekvések voltak a legjelentősebbek, melyet Magyarország részbeni önállósága is magyaráz, és megállapítja, hogy az udvar hatalmának biztosítása érdekében („Oszd meg és uralkodj!”) a különböző nemzetiségi törekvéseket egymással szemben is kijátszotta.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a magyar vezető réteg egyszerre képviselte a Habsburgokkal és a nemzetiségekkel való szembenállás, valamint együttműködés gondolatát, és megállapítja, hogy e kétarcúság mögött elsősorban a pánszláv veszély felismerése állt.</p>	0–8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

20. A polgári állam kiépülése (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően a polgári állam kiépülését mutatja be Magyarországon a XIX. század utolsó harmadában.</p> <p>A válasz lényegre törően ismerteti a meghozott intézkedések összefüggéseit, a modern polgári állam kialakulásának jellemzőit.</p> <p>Az elemzés feltárja a legfontosabb intézkedéseket, és azok jelentő-</p>	0–8

	ségét (polgári házasság, anyakönyvvezetés, népiskolai törvény stb.). A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.	
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Megállapítja, hogy a dualista monarchia Magyarországon a kiegyezés után, illetve az 1890-es években születtek a legjelentősebb reformok, és utal arra, hogy egyre erőteljesebben érvényesül területileg is az önálló magyar kormány akarata.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (polgárosodás, modernizáció, közigazgatás, megerendszer stb.). T Helyesen alkalmazza a témához kapcsolódó szakkifejezéseket (főispán, népiskolai törvény, polgári házasság stb.).	0–6
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti, hogy a polgári típusú közigazgatás kiépülése összefüggött a dualista államon belüli önálló magyar belpolitikával, és megállapítja, hogy a közigazgatási változások az állam szerepének erősödését eredményezték. T Pl.: említi, hogy polgári házasság és polgári anyakönyvvezetés jelentős lépés volt az állam és egyház szétválasztásában, és megállapítja, hogy a törvényi szabályozás következtében elhárult az akadály a különböző nemzetiségek és vallások emancipációja elől. T Pl.: rögzíti, hogy az 1868-as népiskolai törvény általánosan kötelezővé tette 12 éves korig a tankötelezettséget (az oktatás anyanyelven folyhatott), és megállapítja, hogy ez a törvény szabadelvűen kezelte a nemzetiségi oktatást, és eredményesen hozzájárult az analfabétizmus megszüntetéséhez. T Pl.: felismeri, hogy a vármegye élén a kormány álláspontját képviselő főispánok álltak jelentős hatáskörrel, és megállapítja, hogy jogkörük a dualista rendszer idején folyamatosan bővült, ezzel is erősítve a helyi szintű állami befolyást.	0–10
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó feltárja, hogy a dualista monarchia létrejötté megfelelő alapot teremtett a modern állam és intézményeinek kiépítéséhez. T Pl.: felismeri, hogy az 1870-es évektől érvényesülő szabadelvű politika (Tisza Kálmán vezetésével) számos intézkedésével segítette a modern állam kiépítését, de a reformok felgyorsulása Wekerle Sándor miniszterelnökségéhez kapcsolódik, és megállapítja, hogy a változások nyomán vált a XX. század elejére modern polgári állammá Magyarország. T Pl.: rögzíti, hogy az 1868-ban elfogadott Eötvös-féle népiskolai törvény mérföldkő a magyar oktatás történetében, és megállapítja, hogy hatására nemcsak az általános művelődési szint emelkedett, hanem megteremtődtek a tudomány fejlesztésének legfontosabb feltételei is. T Pl.: megemlíti, hogy a polgári házasság, az anyakönyvvezetés mellett más progresszív reformok is születtek, pl. vallások liberalizációja (bevett, elismert és el nem ismert vallások kategóriája), és megállapítja, hogy ezen reformok ellenére továbbra is jelentős	0–12

	<p>maradt a konzervatív arisztokrácia befolyása és a dzsentri mentalitás „mintaképző” szerepe.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a reformfolyamat sokat változtatott a korabeli Magyarországon, közelítette az országot Nyugat-Európa fejlettebb régióihoz, és megállapítja, hogy a lemaradást csak részben tudta felszámolni, és számos fontos társadalmi kérdést (nemzetiségi, föld, választójog) nem tudott kezelni.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	
Megszerkeszttség, nyelvhelyesség	<p>A kifejtés mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16

21. A magyar tudományos élet a két világháború között (rövid)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó a tudományos élet és az oktatás eredményeit mutatja be az 1920–30-as években.</p> <p>A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésre utal (pl. az analfabétizmus majdnem teljes megszűnése és az oktatáspolitikai intézkedések).</p>	0–4
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Megállapítja, hogy a Horthy-korszak Magyarországon a trianoni béke aláírásával egy időben, az 1920-as évektől indult, és utal arra, hogy ekkor jelentősen megváltoznak az ország területi viszonyai (határmódosítások, kisállamiság).</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat.</p> <p>T Használja a következő általános fogalmakat (kultúra, oktatás, találmány, Nobel-díj stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (kultúrfölény, collegium hungaricum stb.).</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy Klebelsberg Kunó politikája a revízió ügyét szolgálta, és megállapítja, hogy tervei, intézkedései a kárpát-medencei magyar kultúrfölény megteremtését célozták.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy az oktatás ügyét honvédelemnek tekintették, így jelentős összegeket fordítottak rá, és megállapítja, hogy ennek is szerepe volt abban, hogy a Nobel-díjas tudósok mellett az oktatás és a tudomány egésze nyertese lett a reformoknak.</p>	0–6

Eseményeket alakító tényezők	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy az oktatás fejlesztése és a tudomány eredményei között szoros ok-okozati összefüggés mutatható ki.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a trianoni béke következtében bizonyos területekre fordítandó kiadások csökkentek (pl. hadsereg), és így a korábbiaknál nagyobb összeget fordítottak az oktatás fejlesztésére, és megállapítja, hogy ezzel a döntéssel széles társadalmi rétegek is egyetértettek.</p> <p>T Pl.: rögzíti azt, hogy az elcsatolt területeken lévő egyetemek helyett újabb magyar egyetemek jöttek létre, illetve külföldi magyar intézetek létesültek, a hazai szakintézményi háttér is bővült, és megállapítja, hogy ezen intézkedéseknek jelentős szerepük van a korszak meghatározó tudósainak eredményeiben.</p> <p>T Pl.: rámutat, hogy Szent-Györgyi Albert, Bay Zoltán, Békésy György stb. az egész világon terjesztették a magyar tudomány jó hírét, és megállapítja, hogy jelentőségük és hatásuk számos tudományterületen ma is meghatározó.</p>	0–8
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		28
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		7

22. Az 1956-os forradalom és szabadságharc (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően az 1956-os forradalom és szabadságharc jellegét, a követelések és az események menetének összefüggéseit tárja fel.</p> <p>Az elemzés bemutatja az 1956-os forradalom és szabadságharc céljait, követelésit.</p> <p>Az elemzés feltárja, hogy a demokratikus átalakulás követelése összefüggött a nemzeti függetlenség kérdésével, hiszen a szovjet zónához való tartozás teremtette meg a kommunista diktatúra feltételeit Magyarországon.</p> <p>A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.</p>	0–8
Tájékozódás térben és időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi.</p> <p>T Rögzíti, hogy a magyar forradalom 1956. október 23-a és november 4-e között volt, és ebben az időszakban Magyarország a szovjet tömb országai közé tartozott, vagy a Varsói Szerződés tagja volt.</p>	0–4
Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Szakszerűen használja a következő általános fogalmakat (forradalom, demokrácia, parlamentarizmus, függetlenség, semlegesség stb.).</p>	0–6

	<p>T Szakszerűen használja a következő konkrét történelmi szakkifejezéseket (erőegyensúly, hidegháború, Varsói Szerződés, NATO, vasfüggöny, többpártrendszer, önrendelkezés, katonai beavatkozás stb.).</p>	
Források használata	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy az október 23-ai követelések a demokratikus viszonyok helyreállítását és a szovjetektől való függés megszűnését fogalmazták meg, és megállapítja, hogy ezek a követelések az ún. szocialista vívmányokat (államosítás, teljes foglalkoztatás stb.) nem érintették.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy Nagy Imre és kormánya október 28-ra elfogadta a forradalmi követelések többségét és a Szovjetunióval való függés lazítását, és megállapítja, hogy ezen követelések támogatása jelentős mértékben a forradalmi (utcai) harcoknak is köszönhető.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a szovjet kormány is várakozó álláspontra helyezkedett a magyar kérdéssel kapcsolatban, engedményeket tett, és megállapítja, hogy e magatartást a nemzetközi viszonyok magyarázzák (pl. az USA feltartóztatási politikája).</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy Mindszenty József a forradalmi eseményeket a magyar nép szabadságharcaként értelmezi, és megállapítja, hogy a hercegprímás szerint az események további menétét, a harc esélyét, a Szovjetunió szándékai határozzák meg.</p>	0–10
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja, hogy 1956-ban egyszerre volt Magyarországon társadalmi forradalom és nemzeti függetlenségi harc.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy az 1956 előtti rendszert a hazai közvélemény többsége a Szovjetunió exportjának tekintette, és megállapítja, hogy a lakosság döntő többsége az oroszok Magyarországról történő kivonása mellett foglalt állást.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy a demokratikus viszonyok megteremtése az 1945–48 közötti többpártrendszer helyreállítását jelentette volna Magyarországon, és megállapítja, hogy a kommunista párt kezdetben ezt nem támogatta, de a forradalmi események nyomán elfogadta ezt, ezért is alakult november elején koalíciós kormány.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy minden jelentős társadalmi csoport és politikai erő (FKGP, Petőfi Párt, MSZDP) támogatta a többpártrendszert, és megállapítja, hogy az MDP megszűnése után az újjá alakult MSZMP is elfogadta a többpártrendszert.</p> <p>T Pl.: felismeri, hogy a demokrácia és a függetlenségi törekvések egymást erősítették a forradalom menetében és a szabadságharc kibontakozásában, és megállapítja, hogy e kettő összekapcsolása teremtette meg az események széles körű társadalmi támogatottságát.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0–12

Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkézségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		48
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		16